

Stara Gora in Blaguško jezero

Kraj, voljan kot kmečka dlan

Dostop: Vas Stara Gora leži skupaj z zaselkom Ženik na grebenu razgledne vzpetine med Ščavniško dolino in vasjo Trbegovci v Slovenskih goricah. Najhitreje je dosegljiva iz Sv. Jurija ob Ščavnici, bodisi s ceste, ki od tam pelje v Cerkvjenjak (mimo Blaguškega jezera), ali tiste, ki jo na južno stran ubere proti Juršincem in Ptujju. Turistični urad na Stari Gori je med tednom – razen v ponedeljek – odprt vsak dan od 10. do 16. ure, v nedeljo uro dlje. Takrat je mogoče obiskati tudi narodopisno zbirko v stari šoli, mlin na veter in cerkev.

Naravne lepote

Zgodovinsko-kulturne znamenitosti

Ime Ženik ne pride od žena, ženina ali ženitve, ampak od glagola gnati in njegovega velelnika ženi. »Ženi, ženi!« so se priganjali furmani, ko so v dolg klanec iz Svete Trojice težko tovorili velike kamne za gradnjo cerkve na Sv. Duhu. »Ženi k Duihi!« Cerkev je rasla med letoma 1671 in 1697. Bilo je torej dovolj časa, da se klanca prime ime Ženik, s poudarkom na prvem zlogu. In s klancem se je ime oprijelo tudi kraja, kjer se je pot zravnila in peljala do vasi. Ta cesta je dolga kakšna dva kilometra. Ob njej so zvrstile viničarske cimprače. Na prisojni strani grebena so se blago spuščali vinogradi in sadovnjaki, osojna poraščena stran pa je strmo padala k Sv. Juriju. Tako je še danes, le da je od cimprač ostala samo še kakšna podrtija. Po Ženiku rastejo lične hiške v barvah sladoledov, ki so v modi v začetnih letih 21. stoletja, pa tudi pravi vinogradniški dvorci.

Domačini se spogledujejo s turizmom. Po Ženiku in Stari Gori so posejali točke, ki vabijo k obisku: tu je v obnovljeni cimprači muzejsko ohranjena črna kuhinja ali žganjekuha, tam je kakšna turistična kmetija. Odprt je tudi tloris naselbine iz mlajše kamene dobe. Posebno lepa je obnovljena kmečka hiša v pobočju pod Ženikom, ob cesti, ki se spušča proti Blaguškemu jezeru. Rečejo ji tudi hiša ključavnica, saj se osrednji stanovanjski del boči iz spotegnjenega poslopja, ki je nekoč pod svojo streho varovalo vse za avtarkično domačijo potrebne dele, od hlevov do kašče.

Vetrni mlin na Stari Gori, verna kopija znamenitega mlina na bližnjem Kokolajnsčku, ki je bil v vetru in mokroti propadel. Zadaj levo je prav tako znamenita cerkev sv. Duha.

Dolgi, v obe smeri blago vzpenjajoči se in spuščajoči se klanec Ženik, posejan z viničarijami in vikendi, je čudovit vzorec Slovenskih gorici.

Glavno je bilo in ostaja vino. Cesta se čez Ženik rahlo spušča in dviga, še raje uvija, in je vzorčna podoba goričanske vinske ceste. Vasica je dovolj lepa in zanimiva, da jo je prehoditi v obe smeri prav kratkočasno. Pa še varneje uživaš širne razglede po Slovenskih goricah na severno in južno stran. Kraj je voljan kot kmečka dlan, kakor ga posrečeno slavi ženiška pesem.

Osrednji del Ženika se je nekoč imenoval Sv. Duh na Stari Gori, prebivalci pa Duhovčarji. To ime je na vaških veselicah slabo zvenelo iz ust sosedov, zato še danes v kraju velja povojno preimenovanje: Stara Gora. Pod tem imenom se glasi tudi, če se izrazimo po novem, ena od blagovnih znamk slovenjegoriškega turizma. V stari šoli, ki vleče svoje korenine iz leta 1819, je po šolskih razredih in hodnikih in celo v učiteljski zbornici urejen bogat Muzej kmečkega orodja. Domačin Jože Čuš je pred propadom in razprodajo rešil okoli tisoč predmetov, ki slikovito ponazarjajo ravnokar minule poteze kmečke kulture. Leta 1996 jih je podaril svojemu kraju in razstavili so jih po šoli, ki je bila sicer leta 1988 zaprta zaradi didaktične nezadostnosti, še bolj pa zaradi premajhnega števila učencev. Kak akademsko izobraženi

Obnovljena cimprača pod Ženikom in nad Blaguškim jezerom. Po tlorisu vsa domačija spominja na obliko ključa.

Del narodopisne zbirke v opuščenih učilnicah starogorske šole

Okolico starogorske šole in cerkve krasijo lesene skulpture, ki posrečeno izražajo mitološki duh kraja.

nižjih podeželskih uradov. Kdo se ne bi nasmehnil, ko vidi *tblbet*, namreč viničarsko mizo, ki se dvigne, pod njo pa je postelja za dva otroka. Žrmlje, luščilec koruze, čelešnik, mentrga, svečniki, cikle, loparji, lončevina, koši, pekači, vrči za skuto, komati, ključavnice, motovila, vinjki, pasti, rolance ... posrečeno dolg je ta seznam, ki nam govori, od kod smo prišli, in nas obenem prijazno opozarja, naj preveč ne hitimo, če nam ni jasno, kam gremo. Na sodu piše: Sveti Urban, sveti Martin, skup smo se potili, do vrha ga nalili, pobožno bomo iz njega pili ..., in človeku se zazdi, da po šolskem hodniku odmevajo stari glasovi ljudi, ki so znali biti veseli. Iz potrpežljivosti sešito trajanje, bi človek ponovil za Edvardom Kocbekom, rojenim manj kot uro hoda od tod, spodaj v Sv. Juriju, ko bi hotel v nekaj besedah izraziti bistvo starogorskega muzeja. Sin Jožeta Čuša nadaljuje očetovo delo.

Sedanji čas je tudi na Stari Gori zaznamovan z nepotrpežljivostmi, kot sta hitri promet in elektronska muzika v bifeju, ne more pa zanikati trajanja oziroma starosti te vinske gore. Zvonik sv. Duha, visok kar 45 metrov, z značilno baročno čebulo in cerkvene orgle iz leta 1732, druge najstarejše v škofiji, so pomembne koordinate v času, prav tako tudi mlin na veter na razgledni planjavi malo pod vasjo. Starogorski mlin je verna kopija znamenitega vetrnega mlina na bližnjem Koko-lajnsčku, ki je zadnje zrnje odmlel leta 1957, potem

pa je propadal lastnikom in etnologom na očeh, ker za njegovo obnovo ni bilo sredstev, kakor se reče denarju, ki sicer frli vsenaokoli brez prave cene. Nekdo se je vendarle boril z mlini na veter in zmagal. Dobil je sredstva za starogorski mlin, žal potem ko je kokolajnski original v vetru in dežju že propadel. Nekaj njegovih delov so leta 1996 preselili na Staro Goro. Novi mlin je prečudovito tesarsko in mehaniško delo, njegove lopute in s tem ves gornji del mlina se obračajo po vetru, predvsem pa zares – melje. Kadar je seveda razlog za to. Za napotnico ima v svoji notranjosti vpisana dva lepa verza Kajetana Koviča: *Naj melje moko za dober kruh, naj varje ga sosed sv. Duh*. Včasih je po goricah stalo nekaj mlinov, ki so se pridno vrтели, zlasti pozimi, ko je voda v globelih zamrznila. Zdaj mline kadar koli v letu žene elektrika. Starogorski vetrni mlin je le spomenik. Kruh je danes mogoče služiti tudi brez vetra.

Ali brez vode. Voda je tu ukročena v druge namene, ne samo v koristne, tudi v lepotne. Pod ženiško spotegnjenostjo Stare gore se je v mehki ravni dolini potoka Blaguš, desnega pritoka reke Ščavnice, uleglo Blaguško jezero, ki bi mu lahko rekli tudi blago jezero. S sedmimi hektarji razmeroma širno, s petsto metri kar dolgo in s štirimi metri globine razmeroma plosko je s svojimi zelenimi obrežji skoraj nevidno všito v gozdove in travnike Slovenskih goric. Blaguš je bil zajezen leta 1953 in njegov jez, poleg tega da zadržuje visoke vode, koristi kmetom za namakanje, ribičem za gojenje ribjega zaroda, samemu sebi pa za poseben mir, ki ga za urico ali dve naklanja izletnikom v sencah in na klopcah. Kraj je voljan kot vodna plan.

Blaguško jezero

